

Motion till riksdagen 2009/10: MJ475

av **Per Bolund (mp)**

Personliga utsläppskvoter

Förslag till riksdagsbeslut

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anføres i motionen om att utformning av ett system för personliga utsläppskvoter i Sverige bör utredas.

Motivering

För att klimatmålet att världens genomsnittliga temperaturförändring inte ska överskrida två grader Celsius måste de globala utsläppen minska radikalt till år 2050. För Sveriges del innebär det att utsläppen år 2050 måste vara nere på nära noll.

Sveriges hushåll står idag för mer än hälften av alla landets utsläpp av koldioxid. Det är ganska uppenbart att om vi ska nå klimatmålet för 2050 har vi inte råd att försumma hushållens klimatpåverkan. Minskade koldioxidutsläpp från näringslivet kommer att vara otillräckliga om de inte åtföljs av stora minskningar även från hushåll och individer.

Även om medvetenheten om klimatförändringar och koldioxidutsläpp har ökat kraftigt under det senaste decenniet finns det fortfarande ett stort motstånd mot att göra de radikala utsläppsminskningar som är nödvändiga på längre sikt. Det är också många som inte vill se det egna klimatansvaret utan ser klimatet helt som en fråga för regeringen eller för storföretagen. Det behövs nya metoder för att visa den breda allmänheten att klimatet också är en fråga för dem.

Det behövs alltså mer radikala åtgärder än idag om minskningar av utsläpp från enskilda och hushållssektorn någonsin ska ge ett tillräckligt bidrag till klimatmålen. Personliga utsläppskvoter för koldioxid kan vara den typ av åtgärd som behövs för att åstadkomma en tillräcklig beteendeförändring.

Fel! Okänt namn på

Systemets funktion

Under ett system för personliga utsläppskvoter sätts ett tak för de samlade koldioxidutsläppen från hushåll och individer. Den samlade mängden utsläpp under taket fördelas sedan jämnt över befolkningen. Den som gör av med mycket fossila bränslen och därmed släpper ut mer än sin kvot tvingas därefter köpa utsläppsrätter av andra i systemet. För den som lever klimateffektivt och klarar sig inom sin kvot kommer systemet istället att innebära en belöning när de överskjutande utsläppsrätterna kan säljas. Den stora fördelen med personliga utsläppskvoter är deras förmåga att leverera garanterat minskade utsläpp från hushåll, en säkerhet som inte delas av andra instrument. Utsläppskvoterna skulle garantera en minskning av koldioxidutsläppen eftersom det lägger ett tak för mängden koldioxid tillgängligt för konsumtion, till skillnad från till exempel miljöskatter som enbart syftar till att minska efterfrågan.

En av de viktigaste styrkorna med personliga utsläppskvoter är att de ger starka incitament till att spara pengar genom att skära ner ens personliga utsläpp. Varje kvitto på inköpsstället och varje energiräkning visar de positiva resultaten av ett ändrat beteende. Ett personligt utsläppskvotssystem skulle helt enkelt belöna dem som anstränger sig för att ändra sina utsläppsvanor. På det sättet har systemet också en progressiv effekt genom att hushåll med små inkomster, som ofta har små utsläpp, kan få betalt för sina överskjutande utsläppsrätter. Koldioxidskatter är däremot lika för alla utsläpp, och därmed drabbar de även de fattigaste hushållen.

Ett system med personliga utsläppskvoter skulle till sin natur vara engagerande. Det undviker också moralism om huruvida min bilresa till jobbet är bättre eller sämre än någon annans koldioxidutsläpp från sitt oljeeldade hus. Systemet behandlar alla utsläpp lika och du fattar dina egna beslut om hur du vill disponera din egen kvot.

Personliga utsläppskvoter skulle kunna fokusera konsumenternas uppmärksamhet på alternativ med låga koldioxidutsläpp vid alla investeringstillfällen. Även större miljöinvesteringar som tilläggsisolering eller installation av en solfångare blir lätta att räkna hem och ju förr investeringen sker, desto större är belöningen eftersom det ger möjlighet att sälja utsläppsrätter under många år framöver. Potentialen att spara pengar uppmuntrar insatser även från dem som inte vanligtvis är intresserade av miljöfrågor och som annars skulle vara svåra att motivera. Dessa långsiktiga signaler bör leda till betydande investeringar i en ny marknad för gröna varor och tjänster. Allt detta kan leda till att snabbare och mer omfattande åtgärder vidtas för att minska koldioxidutsläppen.

Detta har gjort att den kände miljöaktivisten George Monbiot talar varmt för ett system med personliga utsläppskvoter: ”Det är mer progressivt än skatter, tenderar att omfördela resurser från rika till de fattiga och det är lätt för alla att förstå eftersom alla får samma ranson koldioxid. Det innehåller

också ett inbyggt incitament för människor att fundera över sin energianvändning och att fundera över hur de ska hålla sig inom sina koldioxidransoner.”¹

Personliga utsläppskvoter kontra miljöskatter

Trots att skatteväxling genomförts under många år, och att till och med den nuvarande regeringen behållit idén efter valet, så har miljöskatternas andel av BNP under de senaste tio åren sjunkit från 3 % till 2,6 %. Miljöbeskattningen har alltså fått minskad styreffekt under det senaste decenniet istället för ökad, trots stor kunskap om det akuta klimatläget. Detta innebär inte att miljöskatter är ett dåligt instrument i sig, men det sätt skatterna införts på räcker inte för att minska koldioxidutsläppen i tillräcklig grad. Man måste också fråga sig varför det inte politiskt gått att införa miljöskatter som åtminstone klarat att hålla jämna steg med BNP över tid trots ökande miljömedvetenhet.

Både miljöskatter och personlig handel med utsläppsrätter drabbar individer. Medan koldioxidbeskattning innebär en kostnad även för dem som har mycket små utsläpp, ger personliga utsläppskvoter dem med låga utsläpp en belöning, och straffar bara dem som överskrider sina kvoter. Båda metoderna använder piska, men personliga utsläppskvoter erbjuder också en morot.

De starkaste argumenten för personliga utsläppskvoter är systemets effektivitet, rättvisa, fördelningspolitiska effekter och säkerhet att leverera besparingar. Med personliga utsläppskvoter kan dina minskade utsläpp omvandlas till pengar. Det är denna direkta kvalitet som gör att personliga utsläppskvoter skulle kunna leda till betydligt större engagemang för utsläppsminskning än vad miljöskatter klarar. Hushållen kommer med personliga utsläppskvoter att bli mer medvetna om sina utsläpp och mer engagerade i och fokuserade på uppgiften att minska dem.

En annan fördel med personliga utsläppskvoter är att de hanterar konjunktursvängningar betydligt bättre än miljöskatter. När en ekonomisk kris drabbar oss, som den just pågående krisen, minskar efterfrågan och därmed även koldioxidutsläppen. I ett system med personliga utsläppskvoter skulle därför efterfrågan på utsläppsrätter snabbt minska och priset därmed sjunka. Miljöskatter står däremot kvar oförändrade tills politiska beslut förändrar dem och kan därför i värsta fall förvärra och förlänga konjunkturedgången. Det är också svårt att införa en betydande miljöbeskattning i en tid av allmän oro över skattebördan och i en tid av ekonomisk nedgång. Men klimatförändringen inträffar vare sig det är ekonomisk nedgång eller högkonjunktur och de ekonomiska styrmedlen behöver därför skärpas kontinuerligt, vilket är inbyggt i ett system med personliga utsläppskvoter.

Priselasticiteten för energiförbrukning i hushållen och för transporter är mycket låg, vilket innebär att priserna på fossila bränslen skulle behöva bli

¹ BBC News: http://newsvote.bbc.co.uk/mpapps/pagetools/print/news.bbc.co.uk/2/hi/uk_news/politics/7419724.stm.

Fel! Okänt namn på

mycket höga för att ha en betydande inverkan på beteende och utsläpp. Det är tveksamt om det skulle gå att få acceptans för den nivån på miljöskatter.

Miljöskatter skulle alltså troligen behöva ligga på en mycket hög nivå för att motsvara effekten av ett system för personliga utsläppskvoter. Troligen har därför personliga utsläppskvoter betydligt större potential att driva igenom nödvändiga utsläppsminskningar än miljöbeskattning.

Frågor att utreda vidare

En nackdel med personliga utsläppskvoter är att systemet kan vara mer administrativt komplicerat och svårare att genomföra än miljöskatter och andra alternativa förslag. Dagens system för koldioxidskatt har dock med åren blivit allt mer komplext med ett antal olika undantag och nedsättningsnivåer. Den stora potential ett system med personliga utsläppskvoter skulle ha i att förändra beteenden gör att regeringen ändå snarast bör utreda hur ett system för personliga utsläppskvoter skulle kunna utformas.

Man behöver också utreda hur fördelning av utsläppskvoten ska gå till, och om alla ska få samma utsläppskvot eller om det behöver göras undantag. Ett system med personliga utsläppskvoter behöver också passas in med andra redan befintliga system som EU:s handelssystem och den nationella koldioxidskatten.

Stockholm den 6 oktober 2009

Per Bolund (mp)